

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari provenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

II. An Societatis religiosi in Philosophicis studiis, & humanioribus literis
diligenter instruendi sint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

Propter quam scientia est necessaria, cum doceat (sicut Basilii subiungit) cunctis, multiplicem Dei voluntatem singulis promouendo efficit in suo. Testimonium autem Hieronymi finistre refertur: nam ibi per studia non intelligit Hieronymus studia literarum, sed affectiones varias, vt D. Thomas recte exposuit, & ex contextu patet, qui sic habet: *Antequam diaboli instigatu studia in religione fierent: disceretur in populo: ego sum Paulus, ego Apollo, ego autem Cephas, &c. sic Virgilius.*

XII.

Ad primam rationem in num. 1. quoad de occupatione temporis.
Sinditur incertum studia in contraria vulgus. Ad primam rationem duo in ea dicuntur, scilicet studia occupare tempus, & mentem distrahere. Prius fatetur, non de toto, sed de magna parte temporis: cum ea enim moderatione in religione assumitur, vt suum proprium ac sufficiens tempus altioribus religionibus reseruetur: omnia enim tempus suum habent, & religionis status ita omnia disponit, & ordinat (ideo enim ordo vocatur) vt tempora non confundantur. Vnde in 1. regula Societatis ex communibus, quae desumpta est ex p. 4. constit. c. 3. sic habetur, *singuli per singulum sibi tempus suae conscientiae bis in die examinent de orationi, meditationi, lectioni, & spirituali impendat: & caetera*, quae sequuntur, atque hoc modo, illa temporis occupatio nihil officit religionis perfectioni. Nec praeterea tempus illud, quod studiis impenditur, sine spirituali profectu consumitur, cum totum illud studium magnum Dei obsequium sit, tum ratione finis ad quem ordinatur, tum ratione charitatis, & obedientiae, à quibus proficitur, vt expressè habetur in 1. & 2. regul. scholarium Societatis, sumptis ex constit. p. 4. cap. 6. Alteram partem de distractione, simpliciter negamus, quia animae distractio in deteriore partem sumitur, studia autem, quantum est ex se (quidquid sit de vitio, aut fragilitate personae) non distrahant mentem, quominus de Deo, vel de re aliqua honesta propter Deum cogitet, ergo non distrahant, sed potius colligunt mentem, & solent esse medium ad prauas cogitationes impediendas, & consequenter impediunt carnis concupiscentias, & alia infima desideria, vt D. Thom. dict. art. 5. declarat.

XIII.
Instantia remouetur.

Dices impedire saltem actuale cogitationem, vel contemplationem de Deo. Respondeo: si hoc incommodum afferant pro illo eodem tempore, pro quo Deo vacandum est, non id oriri ex ipsis studiis, vel ex nostro inordinato affectu, aut negligentia, vel aliquando ex naturali conditione, & fragilitate: non ergo ob eam causam studia relinquenda, aut reprehendenda sunt, sed moderanda affectio, & circa spiritualia adhibenda diligentia, & cum diuina gratia difficultas illa superanda, quae multo magis oriri solet ex aliis curis, & phantasiis, & cogitationibus aliarum rerum. Si autem dicatur studium hoc impedimentum afferre pro eo tempore quo studendum est, absolute loquendo, nullum id est inconueniens, tum quia non est mortalis conditionis semper actu cogitare de Deo, & post ipsum nihil melius cogitari potest, quam quae ad sacram doctrinam pertinent, tum etiam quia, vt dicebam, cogitare de rebus aliis propter Deum virtute est cogitare de ipso, sicut dixit D. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. ad 3. cognitionem rerum in propria natura, quando refertur ad laudem creatoris habere aliquid de luce diuina, & posse dici cognitionem vespertinam, quam boni Angeli habent. Tum denique, quia mens religiosa nunquam ita literarum studiis absorbetur, etiam illis temporibus, in quibus eis vacat: quin ad Deum saepe recurrit, nunc intentione in illum renouando, nunc auxilium, & lumen petendo, nunc vero de veritatis intelligentia gratias agendo.

XIV.

Ad secundam responderetur, literarum studia per

se spectata, vel per se tantum assumpta, inter mediocria bona computari, & ideo sic sumpta non magni aestimari à religiosis, at verò sumpta vt instrumenta virtutis, & actionum omnium, quae ad salutem animarum ordinantur, non esse inter mediocria, sed inter magna bona computanda: participant enim bonitatem finis ad quem ordinantur. Accedit quod studium rerum sacrarum, de quo praecipue agimus, non ita est ex mediocribus bonis, vt aliquid ex obiecto indifferens reputandum sit, nam reuera est ex obiecto honestum, quia cognitio quae per illud inquiritur, est perfectio per se maxime consentanea supremae hominis inclinationi, vel etiam naturali inclinationi gratiae: nam cognitio de qua agimus ex principiis supernaturalibus procedit, & ad perfectionem huius spectat, quae non potest dici ex mediocribus, sed ex maximis bonis.

Ad 1. rationem in eod. h. 2.

Vnde facile responderetur ad tertium: negamus enim scientiam per se repugnare humilitati religioso. Vt enim dixit D. Thom. 2. 2. q. 167. art. 1. *Ista veritatis cognitio per se loquendo bona est: potest autem per accidens esse mala, ratione aliquis consequentis, vel in quantum aliquis de cognitione veritatis superbit, vel in quantum hanc videtur cognitione veritatis ad peccandum.* Constat autem ex dictis studium non sumi à viris religiosis gratia ostentationis, aut vanae aestimationis, & ideo nihil repugnare modestiae religioso: quod si qui motus contrarij insurgant, accidentarij sunt, & diuina gratia vinci possunt. Addo non semper esse reprehensibile in religioso aliquid interdum facere ad eruditionis & profectus in literis ostentationem: quae tamen non in sola ostensione ad aliorum tantum opinionem aucupandam sistat, haec enim vana ostentatio esset, sed ad eundem finem salutis animarum referatur; nam, vt Augustinus dixit lib. de Bonouiduitatis cap. 22. *Nobis necessaria vita nostra, alius fama nostra.* Et ser. 49. ex diuersis, qui est primus de communi vita clericorum, *consilium tibi, fama proximo tuo.* Ad conciliandam ergo auctoritatem necessariam, doctrinam ostentare à religioso statu alienum non est: Nam etiam ad Timoth. aiebat Paulus 1. epist. c. 4. *haec meditare, in hisce, vt profectus tuus manifestus sit omnibus.* Vbi Chrysostomus, vides (inquit) vt in hoc quoque illum magnum fieri vellet, atque mirabile n. ex quo scilicet Ecclesiae commoda prouenire sciebat, & ideo vult profectum manifestari omnibus non modo in videretudine, ac sanctimonialia, vt in sinceritate atque vbertate doctrinae. Atque hinc etiam constat quomodo ad huiusmodi studia gradus aliquis religiosus ordinari conuenienter potuerit.

XV.
Ad 3. ibid.

CAPVT II.

Verum literarum humaniorum, linguarum, ac liberalium artium studium & perita religiosis S. ciuitatis conueniens sit.

Impugnatores religionis tempore D. Thomae, multo magis hoc studium inferiorum artium in religiosis damnabant: dicebantque (vt D. Th. significat) magis pertinere ad praedicatores Antichristi, quam Christi, quos describit Apostolus 2. ad Timoth. 3. de quibus inter alia, ait, *semper discites, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Vbi tacite reprehendit eos, qui profanas artes discunt, per quas nunquam ad veritatem doctrinae sacrae cognoscendam perueniunt. Et ideo subiungit, *Te autem assequutus es meam doctrinam.* Et infra, *Tu vero permansisti in his, quae didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didicisti, & quia ab infima sacrae literae nostri,*

I.

Part. negans suadet ex paulo.

quae te possunt instruere ad salutem. Quasi dicat, haec doctrina tibi sufficit, alia vero litera, quae ad salutem hominem non instruunt, superflua sunt: propter quod idem Paulus 1. ad Corinth. 1. sapientiam huius mundi vocat stultitiam, & ad Coloss. 2. Philosophiam inanem, atque fallacem appellat. Vnde etiam Iulianus Apostata apud Cyrillum lib. 7. contra illum, sic argumentabatur contra Christianos his scientiis vacantes. *Quare vos disciplinarum, quae apud Graecos sunt, conuicia estis; siquidem vobis vestrae Scripturarum lectio iussit, ut melius sit ab illis hominibus arceret, quam ab idololatriarum cultu.* Adde etiam in iure Canonico prohiberi clericis discere non solum leges, sed etiam physicas disciplinas c. 2. ne clerici vel monachi in 6. ca. non magnopere. extra eod. tit. & in Concilio Carthag. 4. c. 16. prohibetur Episcopi Gentilium libros legere, & habetur 37. d. c. 1. ubi per multa sequentia capita referuntur testimonia Patrum reprehendentium huiusmodi studia in Ecclesiasticis viris, praesertim c. 5. ex Hieron. supra ad Eph. 6. arguuntur Episcopi, qui filios suos in secularibus disciplinis erudiant. Et in e. omnem, dicitur haereticos praecipue studere Dialecticæ, & subiungitur, sed non in Dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum.

Secunda arguit Iulianum Apostatam

Tertia arguitur ex iure.

II.

Affertio affirmatiua scripturae.

Primam probatur primo ex Patribus.

Dicendum vero est linguarum, & liberalium artium eruditionem maximè necessariam esse operariis Evangelij, nec religioso statui repugnare; & id eo merito scholares Societatis diligenter in his doctrinis oportet erudiri, priusquam doctrinae sacrae in Theologia scholastica, vel Scripturae diuinae interpretationi, aut intelligentiae incumbant. Res est satis clara, & certa. Quae probari potest primò, ex antiqua Patrum traditione. In primis Clementis 1. ep. 5. de communi vita ad discipulos, quae habetur in c. elatum d. 37. ad praefens institutum accommodatissima est, dirigit enim ad religiosos, quos peculiariter vocat discipulos, seu condiscipulos; hosque primò ad paupertatem, & obedientiam hortatur; deinde ad Scripturarum intelligentiam, quae non proprio sensu, sed secundum traditionem Patrum & consonantiam locorum eiusdem Scripturae interpretandam esse dicit. Tandem verò subiungit, cum enim ex diuina Scriptura integram quæ, & firmam regulam veritatis susceperis, absurdum non erit si ab illis etiam ex eruditione committis, ac liberalibus studiis, quae forte in pluribus artibus, ad asserionem veri dogmatis conferat, ita tamen, ut ubi vera dicitur, falsa & simulata declinet. Hinc etiam Eugenius Papa in cap. de quibusdam, d. 37. ordinauit, ut in omnibus Episcopatus constituerentur Magistri & Doctores, qui singulis literarum, liberalium, & artium dogmata assidue doceant. Et subiungit rationem notandam, quia in his maximè acutissima manifestatur atque declaratur mandata.

III.

Probatur secundo.

Atque ita obseruasse omnes antiquos Ecclesiae Doctores ex historiis, & ex ipsismet facile intelligitur. Nam etiam Paulus non dedignatur aliquid de prophetis auctoribus, suis dictis, vel scriptis insere, ut patet Actor. 17. 1. ad Cor. 15. ad Titum 1. quae loca ad hoc propositum obseruauit Hieronymus, ubi etiam intelligit illud Prou. 1. *Animaduerte parabolas, & interpretationem, verba sapientum, & aenigmata eorum.* Et addit Hieronymus, quae proprie Dialecticorum, & Philosophorum sunt. Et inferius ad hanc rem accommodat ritum accipiendi mulierem captiuam in uxorem; Deut. 21. tradendo caput, supercilia, pilos, & ungues corporis amputando. Et subiungit, Quid ergo mirum si ego sapientiam secularem propter eloquijs venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla, atque captiua Israelitidem facere cupio? Et infra, labor meus in familiam Ch. istius proficit. Quod deinde confirmat exemplo Origenis, Metrodij, Quadrati, Aristidis, & aliorum multorum, tam Graecorum, quàm

Latinorum. Et concludit, Qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis, uos referunt, ut nescias quid in illis primum admirari debeat, eruditum scilicet, & sapientiam Scripturarum. De etiam Augustinus in libris de doctrina Christiana ex professo ostendit, quàm sint necessariae huiusmodi artes ad sacrae Scripturam intelligendam, praesertim lib. 2. Et in summa tria dicit esse necessaria; signorum intelligentiam, rerum cognitionem & dubiorum ac difficultatum expeditionem. Primum confert linguarum notitia; ad secundum inuuant Philosophia, & Mathematica; in tertio modum, & magnum lumē praebet Dialectica; supponit autem lib. 1. cap. 1. duo esse necessaria in omni tractatione, scilicet modum inueniendi, quae intelligenda sunt, & modum proferendi, quae intellecta sunt. & ideo praeter illa tria, quae ad intelligentiam necessaria sunt, ad proponendi modum in lib. 4. requirit eloquentiam, non ut simpliciter necessariam, sed ut valde utilem, & ut cum debita moderatione vsuatur; quod de Dialectica, & de cæteris artibus intelligendum erit, ut ipse latè prosequitur lib. 2. cap. 35. & sequentibus. Quomodo etiam dixit optimè Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. n. 2. versus finem, vnaquodque est multus, & plane inutilis abusus, qui consuevit in iis, in quibus non oportet, eo, qui est cognitione praeditus, vnde disciplinis tanquam praeparationibus, quae aduocant in causarum instar habeant, & ad accuratam veritatis traditionem, quatenus id potest affinis, nec ab eo potest diuisum, & ad propellandas artificiosas rationes, quae improbe molantur, excindere veritatem non relinquit erga, quae praeparant eas, quae sunt in orbe disciplinarum, & etiam Philosophiam, sed non principali ratione si dea quæstionaria, & secunda, & deriuatur à circumstantiis. Et paulo superius optimè concludit: Par consequentia ergo his qui quaerunt, quae exerceant ad cognitionem, summi ex vnaqueque disciplina id, quod confert ad veritatem. Et postea latè prosequitur per singulas liberales artes discurrendo, earumque utilitatem attingendo: adducitque exemplum Abrahæ, qui in Astrologia, & Astronomia peritus fuit, eisque ad veritatis cognitionem optimè est vsus; sicut etiam de Moyse dicitur Actor. 7. quod eruditus erat omni sapientia Aegyptiorum, quod non sine peculiari Dei providentia factum est, ut eos confunderet, à quibus eruditus est, ut Theophylactus ibi indicat. Hinc denique Nazianzenus orat. 20. quæ est funebri in Basilium, illud inquit inter sancta mentis hominis consilium, & eruditionem inter humana bona principem locum tenet, non de hac nostra solum, ac nobiliori loquor, quæ a contentis pro omni sermonis lepore atque ornatus saluti vni, atque tam vni quam ratione, atque animo intelliguntur pulchritudinis acerbissime haeret, sed etiam de externa, quam plerique Christiani prauo quodam iudicio ut infidiosam, & periculosam agnoscunt. Quod latè prosequitur & variis exemplis declarat.

Ex his ergo sufficienter conuincitur, totam hanc eruditionem humanam, debita intentione, ac moderatione sumptam Doctore Evangelico esse valde utilem, ac moraliter necessariam, quæ erat prima pars asserionis. Quod autem religioso statui non repugnet, quæ erat secunda, eiusdem exemplis, & actionibus conuinci potest. Hieronymus enim, & Augustinus religiosi fuerunt, qui vbiq; summam eruditionem in his literis ostendunt. Idem dicere possumus de Athanasio, Basilio, Nazianzeno, & similibus. Ratio etiam id conuincit: quia hinc propter quem hæc scientia quaruntur optimus est, & in perfectissimo statu religioso necessarius, ut saepe est ostensum. Medium etiam hoc, & per se bonum est, quia est perfectio intellectus, & veritatum naturalium cognitio, & quatenus medium quoddam valde utile, quoad aliqua verò, etiam necessarium est ad dictum finem. Est enim necessaria saltem

IV.

tem Latine lingue sufficiens cognitio, & Dialectica & Philosophi mediocri eruditio: fine his enim nullus nisi temere, & imperite ad Theologiam accedere potest. Ad eam vero exacte comparanda linguarum cognitio, & peritia omnium artium præsertim vero Dialectica, Philosophia, & Metaphysica exacta comprehensio vtilissima est. Hinc Clemens V. in Clem. i. de statu Monach. §. penult. inter alia, quæ ad ampliationem cultus diuini statuit, vnum est: *vt in lingulis monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneis teneatur Magister, qui eos (id est, Monachos) in primis scientiis instructus diligenter.* Per primitiua autem scientias sine dubio intelligit eas, quæ ad diuinam Theologiam præambula sunt; deoque rationem adiungit, *vt monachi proficiendis in scientiis via opportuna non desit, cui consonat cap. quid nonnullis, de Magistris, vbi Grammatica etiam doceri præcipitur, ne opportunis proficiendis subtrahatur.* Vnde etiam Trithemius dicto lib. de viris illustribus S. Benedicti cap. 6. refert antiquissimam consuetudinem illius sacri ordinis fuisse iuniores fratres disciplinis scholasticis instituere, vt Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Philosophia, & aliis, quibus sufficerent instructi ad sacram Scripturam introducerentur. Quod si in religionibus monasticis hæc consuetudo probata fu t, multo magis in illis, quæ ad spiritualia ministeria proximorum instituenda sunt, vt rectè concludit D. Thomas dict. Opus.

Ex quibus nos à fortiori concludimus tertiam
assertionem partem religionis Societatis necessariam fuisse
omnino hanc institutionem: id verò constat ex dictis
lib. 1. c. 2. de fine huius religionis: nam inter omnes
quæ continentur ad salutem proximorum, sine du-
bio excellit in modo, & præcipua intentione qua-
rendi salutem animarum: ad quem finem tria principa-
lia munia assumit, scilicet propagare Ecclesiâ
inter infideles, & quascunque remotissimas nationes
defendere illam ab hæreticis, & impugnatori-
bus pro eorum simul reductione laborando: ex-
hortari, & docere ipsos Catholicos ad eorum san-
ctificationem, & omnem perfectionem quoad fieri
possit cooperando. Vnde fit, vt hæc religio peritiam
linguarum, & totius Philosophiæ ac Metaphysicæ
indigeat, non solum propter Theologiz, & sacre
Scripturæ intelligentiam, sed etiam vt aliis modis
ea peritiam vtatur in fidei obsequium.

VI. Nam peritia linguarum hoc tempore maxime necessaria est ad refutandum hæreticis, & eorum perulentiam retundendam: aliquorum etiam linguarum cognitio ad seminandam fidem inter Paganos, & Gentiles maxime necessaria est. Vnde sicut Spiritus sanctus hoc præcipuum causam primis Euangelij prædicatoribus tribuit linguarum donum, ita quando illa signa cesserunt, religio, quæ illud munus participat, debita diligentia & industria linguæ instrumenta preparare, & quoad fieri possit, vniuersale efficere debet: quod fine peritia linguarum non fit. Hac ratione vitur Pontifex in Clement. 1. de Magis, dicens, Illius, cuius vicem in terris gerimus, imitantes exemplum, qui viros per vniuersum mundum ad euangelizandum Apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis peritiam linguarum habentibus, quibus vniuersi infideles præcipue abundanter sanctam affectum: Ecclesiam qui infideles ipsi sciunt, & valent sacris institutis instruere. De qua re videri potest Ludou. Gomez. super regulas Cancellariæ, reg. De idiomate q. 1. vbi hoc ipsum argumentum rectè prosequitur dicens quam sit necessaria ad fidei propagationem linguarum notitia, illarum præcipue quæ apud infideles frequentiores sunt. Philosophia etiam necessaria est huic religioni, non solum ad Theologiam sibi acquirendam, sed etiam vt per eam prepararet viam ad tractandam cum Gentilibus.

libus fidem, conuincendo eorum errores, & naturales veritates de Deo euidenter demonstrando. hunc enim morem antiqui patres, & Ecclesie rectores obseruarunt, vt constat ex Augustino in libris de Ciuit. Dei, Eusebio in libris de Preparatione, & demonstratione Euangelica, Iustino in oratione Parenetica ad Gentes, & vtraque Apologia pro Christianis. Cyrillo libris contra Iulianum, Tertulliano, Arnobio & aliis. Fieri autem non potest, scilicet miraculo, aut extraordinaria providentia Dei, vt aliquis sufficiat vi & efficacia rationum errores naturali lumini contrarios conuincere, nisi in Philosophicis disciplinis accuratè instructus, & eruditus sit.

Quod optime confirmat exemplum Danielis, prout illud expendit Glossa ordinaria, circa illud verbum Danielis, *Proposui autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis, &c.* Dixerat enim prius iussisse Regem Præpositum suo, vt introduceretur de filiis Israel pueros eruditissimos sapientiam, causas scientiam, & doctos disciplinae, & qui possint stare in palatio Regis, vt doceret nos litteras, & linguam Chaldeorum. Et adiungit, constituisse eis annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino vnde bibebat ipse: postea verò solum dicit proposuisse Daniele, ne pollueretur de mensa, tacite significans à doctrina & peritia linguarum, non abstinuisse: qui enim duobus propositis vnum excludit: aliud tacite admittit, vt argumentatur Gregorius hom. 18. in Euangelia, & pro iure positum est in cap. nonis de præfumptionibus. Quo argumento supposito, rectè dicit prædicta Glossa ex Hieronymo ibi, *Qui de mensa Regis non vult comedere, ne pollueretur, s. sapientiam, atque doctrinam Aegyptiorum sciret esse peccatum, nunquam didicisset: dicit autem, non vt sequatur, sed vt iudicet, atque conuincat. Sentes quoniam imperitus huius artis, adue sus Mathematicos scribat, aut experis Philosophia: contra Philosophos agat, irridendus est.* Hac ergo intentione (concludit) *dicunt pueri Chaldaici doctrinam, qua & Moyses omnem sapientiam Aegyptiorum didicerat.* Et in fine capituli indicat Daniel Deum specialiter cooperatum fuisse huic intentioni, & studiorum, *Pueris (inquit) s. dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia.* Et infra, *Et omne verbum sapientie, & intelligens, quod significatur est ab his Rex inuenit in eis decipulum super cunctos Ariolos, & magos, quærant in vniuerso regno eius.* Quod planè intelligitur de propria doctrina & Philosophia ipsorum Chaldeorum, vt Hieronymus & Theodoretus adnotarunt. His ergo propriis & specialibus rationibus necessaria est Societati harum rerum summa eruditio.

In quo etiam confidero, aliud esse loqui de toto corpore, seu confufe de operariis Societatis, aliud verò de fingulis perfonis eius. Nam priori modo loquendo absolute dicere poffumus necelfarium esse Societati maximam perfectionem omnium dictarum disciplinarum, & linguarum : quia licet difficile, vel moraliter impoffibile fit, omnes illas fimul cum theologica doctrina in fingulis perfonis perfectè coniungi: tamen in ipfo corpore Societatis effe poffet, & procuranda eft excellentia, & eminentia in omnibus illis. Quod & facile comparari poterit, fi in unaquaque disciplina aliquis, vel aliqui fint, qui peculiari ftudio, & diuturniori tempore, ac diligentius illi incumbat, & ad varia Ecclefie obfequia, quæ pro temporum, & occafionum diuerfitate occurrunt, viliffimum eft, vel difcurfus factus offendit, & ipfa experientia factis hæcenus comprobavit. Atque ob eam rem, quamvis hæc ftudia in Societate principalius ad Theologiam referantur, ad quam, & ad sacræ Scripturæ intelligentiam eius religioni frequentius, & principalius tendunt. Nihilominus interdum aliqui diutius in his inferioribus artibus occupan-

tur, ut in eis singulariter ad prædictos fines excellant.

IX. Ad objectionem in principio positam respondetur primum; Paulum ad Timotheum reprehendere, qui ita dicit, ut ad veritatis cognitionem pervenire non possint. Hi autem præcipue sunt, qui ea discunt, quæ à vera fide ipsos augurunt, & in errorem inducunt; de quibus statim ait, *Homines corrupti mente, reprobaverunt fidem*; & ad distinctionem illorum subdit, *Tu autem assueciscis eis meam doctrinam*, &c. Potest autem illa reprehensio etiam extendi ad eos, qui in externis disciplinis ita versantur, & immorantur, ut per eas non ascendant ad altioris veritatis cognitionem. Quam autem ad Corinthios vocat Paulus sapientiam huius mundi, non necesse est intelligi esse veram Philosophiam, secundum se spectatam, sed vel sapientiam huius mundi vocat mundanam prudentiam, quæ crucem Christi stultitiâ reputabat; & ideo subdit statim, *Prædicamus Christum*; & hunc crucifixum, iudeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiâ; vel certe per sapientiam huius mundi intelligit totam Philosophiam, & eruditionem Gentilium, quæ stultitia dicitur, vel quia multis erroribus admixta erat, vel quia per illum mundus Deum non cognovit, ut ibidem dicitur, sed potius ea abusus est ad veritatem fidei oppugnandam. Atque Philosophiam in hoc sensu sumptam vocavit Apostolus inanem fallaciam. Nihilominus tamen secundam se sumptam optima est, & ab ipso Deo data, ut ipsemet Paulus significavit ad Rom. 1. dicens: *quod notum est Deus manifestum est*; illi Deo enim illius manifestum, &c. statim verò subdit, ipsosmet Philosophos factos esse insipientes, quia commutaverunt veritatem Dei in mendaciam; oblato ergo errore, & pravo usu, veritas, quæ in Philosophis invenitur formidanda non est, sed potius ab eis, ut ab iniustis possessoribus in usum nostrum vindicanda, ut dixit August. 2. de doctrina Christiana cap. 4.

X. Ad argumentum Iuliani respondet Cyrillus, lectionem sapientum Græcorum vtilem esse Ecclesiasticis tractatoribus; tum ad erudendam veritatem, quæ in ipsis est, tum ad confundendos eorum errores; & ex utroque veritatem fidei illustrandam. Neque est simile quod de idololatriis assererat Iulianus, nam hæc à Christianis vitantur, non materialiter (ut sic dicam) quatenus caro, vel panes sunt; sed formaliter quatenus idolis dicata sunt, ne impiis sacrificiis consentire, aut participare videantur in studio autem Philosophiæ, aut lectionis librorum Gentilium nihil est vanum præter abusum, excessum, aut pravam intentionem: quæ omnia à nostris religiosis vitantur, ut cap. seq. dicam.

XI. Ad iura canonica respondetur in c. non magno opere, & c. 2. ibi citatis, per Iulianum discipulas solum intelligi medicinam, ut manifestè constat ex præcedentibus verbis, quibus reprehenduntur qui de claustris suis exeunt ad collectiones physicales ponderandas; & occasione scientiæ; rursus actionibus mundanis implicantur. Ad Concilium Carthaginense respondetur, merito prohibuisse non omnibus, sed Episcopo lectionem librorum Gentilium, tum quia ratione sui muneris, si ei satisfacere velit, vix poterit huiusmodi lectioni sibi non necessariæ vacare. Et ideo illi promittitur lectio librorum hæreticorum pro necessitate aut tempore, ut ibi dicitur: quia ad munus Episcopi pertinet hæreticis resistere, ac respondere: cum Gentilibus autem disputare: iam non pertinet ad munus eius: potuit autem magis pertinere in initio Ecclesiæ: quando Ecclesia in gentibus fundabatur. Tum etiam, quia Episcopus ratione sui status, presumitur in doctrina sacra perfectus, & consequenter, non indigere lectione Phi-

losophorum ad eam comparandam, & consequenter non esse illi necessariam. Cui expositioni consonat illud Hieronymi ad Damasum epist. 146. *Amicus etiam sacre doctores Dei, omisso Evangelio & Prophetis, volumus Comædias legere, amatoris Bacchosum versus recitare, tenere Virgilium, &c.* id, quod in præfati epist. dicitur, crimen in se facere voluptatis. Addo insuper prohibitionem illius Concilij videri potius admonitionem quandam, quam præceptum. & intelligendam esse de lectione nimia, in qua principale studium, & hominis applicatio colloatur. Aliquis autem honestæ recreationis causa, vel accidentarie cuiusdam venustatis, seu ornatus, nunquam fuit prohibitum etiam Episcopo, legere Gentilium libros. Quomodo dixit Cyrill. li. 7. contra Iulianum ubi supra, *Sefficit quidem divina Scriptura ad faciendum eos, qui in illa educati sunt, sapientes, & probatissimos, & sefficientissimos habentes intelligentiam, indigentibus ad hoc nihil posuit externi magistri. Quoniam autem dulce est omnia scire, & idcirco hac ratione, & valde prudenter etiam Græcorum sententias diligenter discimus, quas de vnaquaque re habuerint, & ante alia de Deo, & inde ridendi occasionem accipimus, quod volunt innumeris Deos & immundorum demonum multitudinem honorare. Alia ergo decreta illius dist. 37. manifestè loquuntur de nimio excessu in studio talium literarum, & de pravo usu illius, vel in moralibus vitiis, vel in erroribus contra fidem: quo sensu manifestè loquitur Hieronymus in locis ibi citatis.*

CAPUT III.

Utrum ratio proficiendi in literis convenienti modo, & per apta media in Societate instituta sit.

SUPPOSITA probitate & honestate doctrinæ, duo prædicantur sunt, quæ ad illius profectum maximè iuvant, v. scilicet, modus, & ordo vacandi studio literarum. Alterum, vacare per media apta & vtilia. Hic autem profectus in statu religioso non est nude (ut ita dicam) spectandus, id est, solius scientiæ argumento considerato, sed adiuncta semper ratione religiosa scientiæ: & ideo hoc votum in ipsa ratione & institutione Societatis studiorum consideratum est.

Dico igitur primò rationem hanc proficiendi in studiis, quatenus ad ipsosmet religiosos Societatis spectat convenientissimè in constitutionibus eiusdem Societatis esse statutam. Assertio hæc constare debet ipsamet constitutiones legendo, & considerando: libet autem eam explicare præmissa sententia Bernardi, qui sermone 36. in Cantica tractans illud 1. ad Corinth. 8. *Qui se putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire*, sic inquit, *Virtutis, & fructus scientiam modo sciendi per se est. Non tria autem sunt, ut scias, quod ordines, cur studas, quod facias, & ut scias, quod ordines, cur studas, quod facias, ne qua que nescisse oporteat. Hæc ergo tria diligentissime promulga- observavit B. Ignatius: nam quoad ordinem promulga- modum ac præcipue servari iubet inter studium virtutis & doctrinæ. & ideo statim in proemio 4. part. constitutionum inquit: *Postquam scimus, qui ad nos sumus ad probationem, iaculum esse videlicet congregationis propriæ, profectus in virtutibus necessarius, & convenientissimum, de literarum adflicto agendum est, &c.* Et cap. 4 §. 2. statim admonet cavendum esse, *ut ne fervore studiorum insepelcat soliditatem virtutis, & ne fervore studiorum insepelcat soliditatem virtutis, & ne fervore studiorum insepelcat soliditatem virtutis, &c.* Deinde in cap. 5. præcipit servari ordinem disciplinarum, seu arrium inter se: quod clarius his verbis explicat cap. 6. §. 4. *In disciplina, ait, ordo se unus est, v. primus in Latina lingua, secundum ait, ordo se unus est, v. primus in Latina lingua, secundum ait, ordo se unus est, v. primus in Latina lingua, &c.**